

Del A

Presset stemning i døende natt

I utdraget av Agnar Mykles roman *Sangen om den røde rubin* brukes det en rekke virkemiddel for å beskrive hvordan Ask har det før, imens og etter å ha invitert en pike til Paris med ham.

Det anvendes besjeling og gjentakelse i forbindelse med natten. Besjelingen "... så går natten mot sin død" uttrykker at dagen snart gryr og at det er noe trist og sørgelig ved det, som om noen dør. Man kan kanskje si at det som "dør" er hans sjanse på romantikk med denne jenta. Det gjentas "... natten er iferd med å dø" og stemningen blir mørkere og mer sørgmodig.

Metaforer blir brukt for å skildre tiden etter invitasjonen. "Tiden blir tom". Man tar neppe feil om man mener Ask er nervøs og engstelig for pikens respons. Slik at det kan kjennes som om tiden står stille. Videre skrives det at "... universet blir en klokke omkring ham, en umåtelig klokke av ørtynt krystall." Nå er ikke bare tiden fryst, men beskrives også som ombringende, tung og ikke minst skjør og kostbar, som krystall. Det utvikler seg en anstrengt og presset stemning mens man venter på jentas svar.

Mot slutten kan man si at virkemidlene brukt om natten og tiden knyttes sammen i en kombinasjon mellom personifikasjon og besjeling, når piken skal til å svare. "... tiden og natten vendte tilbake." Dette fungerer som et siste press til den anspente og tunge stemningen. Ask kjenner sannsynligvis tyngden av "tiden og natten", som noe hardt mot brystet.

Til oppsummering kan man kanskje si at teksten maler en mørk stemning, at Ask føler seg engstelig etter spørsmålet og kjenner en tyngde når "tiden og natten vendte tilbake".

Litteratur

Mykle, Agnar. *Sangen om den røde rubin*. Oslo: Gyldendal, 1956. Utdrag

Del B Oppgave 1

Naturen og byen

I tekstene ”Det lysnet i skogen” av Jørgen Moe og ”Byen” av Sigbjørn Obstfelder blir det skrevet om naturen og fortellerens forhold til den, men også til byen. Når man ser nærmere på de to utdragene kan man se forskjeller og likheter i både innhold og form.

Jørgen Moe var aktiv under romantikken, mer spesifikt nasjonalromantikken, kanskje mest kjent for å ha reist rundt og samlet norske eventyr med Peter C. Asbjørnsen.

Nasjonalromantisk diktning er særlig preget av inderlige følelser ovenfor sitt fedreland og dens natur. Det aktuelle diktet ble gitt ut i 1850 og viser mange romantiske trekk. Det handler om et lyrisk-jeg som er i skogen og ser på bygda der jeg-et bor. Det står videre om en by som gir fortelleren savn mot naturen.

Den andre forfatteren er den kjente nyromantiske poeten Sigbjørn Obstfelder med teksten ”Byen” fra 1893. Han skrev i nyromantikken, også kjent som tidlig modernisme, på 1890-tallet. Nyromantikken kjennetegnes kanskje særlig ved eksperimentering av form og skildringen av den menneskelige erfaringen av fremmedgjorthet i en moderne verden. Der vokser byer mer og mer. ”Byen” handler om et lyrisk-jeg som bor i fjellet og drar ned til byen for å se hvordan menneskene er der. Jeg-et oppdager at folkene ikke var slik han tenkte og konkluderer med at ”Ja, de er vanvittige ...”.

Fortellerformen i begge er personal forteller, et lyrisk-jeg. Dette gjør det muligens mer personlig for man kan lese det innenifra. Man kan leve seg inn i fortellerens tanker og følelser. ”... da ilte jeg frem”, man kan se for seg selv være i et hastverk på å se den lyse skogen og utsikten. Eller ”Og jeg blir mer og mer angst”. Man kjenner det sannsynligvis inne i en selv, hvordan engstelse føles. Det ville neppe vært helt feil å si at mennesker er på en måte skapt med den egenskapen til å ville relatere alt til seg selv. En personal forteller hjelper med dette.

Begge tekstene er dikt, men med ulik form. Moes ”Det lysnet i skogen” er skrevet poesi med fast rim og rytme, som andre på hans tid gjorde. Mens ”Byen” av Obstfelder er skrevet på prosa. Uten rim, uten fast rytme. Dette har trolig med epoken de skrev i og formålet med diktningen å gjøre. Holdningen om at man må ha fast rim og rytme finner vi blant annet hos dikter Johan Sebastian Welhaven i hans dikt ”Diktets ånd”. I strofe 8 forklarer han at fast rim og rytme er en forutsetning for diktets ånd.

”Den vil med åndens frihet
sveve på ordets klang;
den har i diktets rytmer
en stakket gjennomgang,”¹

I modernismen derimot var det fokus på å eksperimentere, bryte tradisjonen og skape en sammenheng mellom form og innhold. Følgene ble dikt på prosa, slik om her, men også langt mer elitistisk stil senere i europeisk høymodernisme på 1910-30tallet. Obstfelder er heller ikke kjent for å eksperimentere på det nivået. Men man merker muligens dette er forløperen til kjente modernister som Paal Brekke og Gunvor Hofmo.

Den romantisk og levende framstilling av naturen vi finner i ”Det lysnet i skogen” er noe som skiller de to diktene. Dette gjøres ved bruk av ord med positive konnotasjoner og metaforer. ”elven så jeg blinke og krumme seg smukt” er et eksempel. Der brukes også en metafor som gir bilde av en elv som blir truffet med sollys og blinker som en stjerne. Det er nesten som om elven er en stjerne. Dette bilde kan vi kjenne igjen fra et annet romantisk verk, nemlig Brudeferd i Hardanger av Tidemand og Gude. Elven på maleriet kan beskrives på samme måte som Moe gjør i sitt dikt. Det brukes besjeling som gjør naturen levende for fortelleren.

”... som den sukkende li
ville vennlig holde meg tilbake, -
som om den bak meg hvisket: forlater du min sti,”

Det er som om lien snakker til jeg-et og at de har en relasjon, som om de er familie.

En ting som inspirerte romantikken i en viss grad var opplysningsfilosofen Rousseau sine sivilisasjonskritiske tanker. At menneske bør vende tilbake til naturen. Det er der de hører hjemme. Dette er noe vi finner spor av i begge utdragene. I Moes dikt blir byer beskrevet som ”myldrende” og det er kanskje rimelig å si at naturen blir oppvurdert til fordel for byer. Og i Obstfelders dikt får det lyriske jeg-et mer og mer angst av å være i byen. ”Er dette mine brødre, menneskene?” spør jeg-et seg og viser på den måten sin forbauselse over hva byen har gjort med folkene der. Et annet poeng Rousseau kommer med i tråd med dette er framstillingen av barn som rene og sanne mennesker. De er enda ikke påvirket av byens mas og press. Det poenget blir stilt fram ved fortelleren i ”Det lysnet i skogen” sin lengselen etter ”barndoms grønne daler”.

¹ Welhaven. ”Diktets ånd”. Strofe 8

Fremmedgjorthet er et viktig tema i ”Byen” og i nyromantikken og modernismen som epoke. Det lyriske jeg-et føler ikke den hører hjemme i byen og med personene der. ”Jeg ser dem sitte langs veggene, de snakker ikke til hverandre, de smiler ikke til hverandre.” Dette er tankene til en person i forundring. Man kan nok med god sannsynlighet mene at jeg-et er både redd og forskrekket over det den ser. Det skaper angst i jeg-et, som blir en gjentakelse i hele diktet. Et annet eksempel er ”de piskes av sin egen skygge” som presenterer mangelen på logikk hos disse menneskene. De i byen er nok travle og løper rundt for å rekke møter, butikken, avtaler. Slik er det jo enda i dag, til en enda større grad. Fortelleren bor i fjellet og den har ingen hastverk med å nå noe. Det kan nok tolkes som om jeg-et føler seg holdt utenfor. Den forstår ikke hva folk ”farer av sted, som var de pisket”. Dette skaper sannsynligvis en følelse av å være fremmedgjort blant folkene i byen. Det er en annen følelse enn den som bli talt om i ”Det lysnet i skogen”.

I ”Byen” kan man muligens tolke en religionskritikk. ”Eders synder er utallige som havets sand.” hører jeg-et noen rope og løper videre med angst. Dette kan forklares som et innblikk i Obstfelders eget trosliv. Han er kjent for å bruke fjerne kirketårn som symboler på mistet Gudstro. Det hører sammen med modernismens opphav. Det var mange som mistet troen på både Gud, menneske og framskritt på slutten av 1800-tallet og særlig etter første verdenskrig i 1918. Siden Moe var prest ville det være tvilsomt å lese noe slikt fra ham.

For å konkludere kan man si at de to diktene har likheter og forskjeller innen form og innhold. Noen likheter er blant annet sjanger og sivilisasjonskritikk. De har også forskjeller. Noen av disse er fremmedgjorthetsfølelsen og eksperimenteringen av form i Sigbjørn Obstfelders ”Byen” og levendegjøringen av naturen i ”Det lysnet i skogen ” av Jørgen Moe.

Litteratur

Moe, Jørgen. ”Det lysnet i skogen.” *Digte*. 1850. Språklig modernisert.

Obstfelder, Sigbjørn. ”Byen”. *Dikt i samling – prosa i utvalg*. Oslo: Gyldendal, 1993.

Språklig modernisert.

Welhaven, Johan Sebastian. ”Diktets ånd”. *Nyere Digte*. 1844